

**RO**

**RO**

**RO**



COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 16.7.2008  
COM(2008) 466 final

**CARTE VERDE**

**Drepturile de autor în economia cunoașterii**

## CARTE VERDE

### Drepturile de autor în economia cunoașterii

#### CUPRINS

1.	Introducere .....	3
1.1.	Scopul Cărții verzi.....	3
1.2.	Aspectele abordate de Cartea verde .....	3
2.	Aspecte generale .....	4
3.	Excepții: aspecte specifice .....	6
3.1.	Excepții pentru biblioteci și arhive .....	7
3.1.1.	Digitalizarea (conservarea) .....	8
3.1.2.	Punerea la dispoziție a operelor digitalizate.....	10
3.1.3.	Opere orfane.....	10
3.2.	Excepția pentru persoanele cu handicap .....	13
3.3.	Difuzarea operelor în scopuri didactice și de cercetare .....	16
3.4.	Conținutul creat de utilizatori.....	19
4.	Invitație pentru prezentarea de comentarii.....	20

## 1. INTRODUCERE

### 1.1. Scopul Cărții verzi

Cartea verde are drept scop promovarea unei dezbateri privind modalitatea optimă de difuzare on-line a cunoștințelor din domeniul cercetării, al științei și al educației. Cartea verde urmărește identificarea unor aspecte legate de rolul dreptului de autor în „economia cunoașterii”<sup>1</sup> și își propune să lanseze o consultare pe marginea acestora.

Cartea verde este compusă în esență din două părți. Prima parte abordează o serie de aspecte generale referitoare la excepțiile de la drepturile exclusive introduse în principalul text legislativ european referitor la dreptul de autor, Directiva 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (denumită în continuare „directiva”)<sup>2</sup>. Celălalt text legislativ referitor la dreptul de autor care prezintă relevanță pentru economia cunoașterii, Directiva 96/9/CE privind protecția juridică a bazelor de date<sup>3</sup>, a fost analizat într-un raport separat<sup>4</sup>. Cu toate acestea, unele aspecte ale acestei directive, precum excepțiile și limitările, vor fi analizate și în prezentul raport.

A doua parte abordează o serie de aspecte specifice legate de excepțiile și limitările cele mai relevante pentru difuzarea cunoștințelor și analizează oportunitatea unei evoluții a acestor excepții în era difuzării digitale.

Cartea verde va aborda toate aspectele într-un mod echilibrat, ținând seama de punctele de vedere exprimate de edituri, biblioteci, unități de învățământ, muzee, arhive, cercetători, persoane cu handicap și publicul larg.

### 1.2. Aspectele abordate de Cartea verde

În revizuirea pieței unice<sup>5</sup> Comisia a subliniat necesitatea promovării liberei circulații a cunoașterii și inovării drept „a cincea libertate” în cadrul pieței unice. Cartea verde se va concentra asupra modului în care materialele de cercetare, științifice și educaționale sunt difuzate în rândul publicului și va analiza dacă în cadrul pieței interne cunoștințele circulă

---

<sup>1</sup> Sintagma „economie a cunoașterii” denotă în mod curent o activitate economică la baza căreia nu stau resurse „naturale” (cum ar fi terenurile sau minereurile), ci resurse intelectuale, cum ar fi know-how-ul și cunoștințele de specialitate. Un concept-cheie în economia cunoașterii este acela că educația și cunoașterea (denumite și „capital uman”) pot fi tratate drept bunuri comerciale sau drept produse și servicii educaționale și intelectuale care pot fi exportate cu un profit ridicat. Evident, economia cunoașterii este mai importantă pentru regiunile cu resurse naturale reduse.

<sup>2</sup> Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (JO L 167, 22.6.2001, p. 10-19). În 2007, Comisia a publicat un raport de evaluare a modului în care articolele 5, 6 și 8 din directivă au fost transpuse de statele membre și aplicate de instanțele naționale; a se vedea raportul privind aplicarea directivei privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională (2001/29/CE), disponibil la adresa [http://ec.europa.eu/internal\\_market/copyright/copyright-info/copyright-info\\_en.htm](http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/copyright-info/copyright-info_en.htm).

<sup>3</sup> Directiva 96/9/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 1996 privind protecția juridică a bazelor de date (JO L 77, 27.3.1996, p. 20-28).

<sup>4</sup> [http://ec.europa.eu/internal\\_market/copyright/prot-databases/prot-databases\\_en.htm](http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/prot-databases/prot-databases_en.htm)

<sup>5</sup> COM 2007 724 final din 20.11.2007 - O piață unică pentru Europa secolului XXI.

liber. Totuși, Cartea verde nu se limitează la materialele științifice și educaționale. Materialele care nu se înscriu în cadrul acestor parametri, dar care au o contribuție valoroasă la progresul cunoașterii fac, de asemenea, obiectul prezentei Cărți verzi.

„Publicul” cărui i se adresează prezenta Carte verde cuprinde oameni de știință, cercetători, studenți, precum și persoane cu handicap sau segmente ale publicului larg care doresc să își îmbunătățească cunoștințele și nivelul educațional prin utilizarea internetului. O difuzare extinsă a cunoștințelor contribuie la incluziunea și coeziunea socială, promovând egalitatea de șanse în conformitate cu prioritățile viitoarei agende sociale reînnoite.

Un nivel ridicat de protecție a dreptului de autor este esențial pentru creația intelectuală, întrucât acesta asigură menținerea și dezvoltarea creativității în interesul autorilor, al producătorilor, al consumatorilor și al publicului larg. Este necesar un sistem riguros și eficient de protecție a dreptului de autor și a drepturilor conexe, care să asigure autorilor și producătorilor o remunerație pentru eforturile lor creatoare și să încurajeze producătorii și editurile să investească în opere de creație (a se vedea considerentele 10 și 11 din directivă). Sectorul editurilor are o contribuție importantă la economia europeană<sup>6</sup>. De asemenea, dreptul de autor reprezintă o politică conformă cu necesitatea de a stimula progresul și inovarea. Comisia solicită opiniile cercetătorilor cu privire la noile modalități de furnizare a conținutului digital, modalități care ar trebui să permită consumatorilor și cercetătorilor să aibă acces la conținutul protejat cu respectarea deplină a dreptului de autor.

În mod tradițional, dispozițiile legislative existente privind dreptul de autor au încercat să garanteze un echilibru între asigurarea unei remunerații pentru creațiile și investițiile din trecut și difuzarea viitoare a produselor cunoașterii, introducând o listă de excepții și limitări care să permită anumite activități specifice legate de cercetarea științifică, de activitățile bibliotecilor și de persoanele cu handicap. În acest context, directiva a introdus o listă exhaustivă de excepții și limitări. Cu toate acestea, respectivele excepții nu sunt obligatorii pentru statele membre și, chiar dacă se adoptă la nivel național, ele sunt deseori mai stricte decât cele prevăzute de directivă.

## 2. ASPECTE GENERALE

Directiva a armonizat dreptul de reproducere, dreptul de comunicare publică, dreptul de punere la dispoziția publicului și dreptul de distribuție. Principiul fundamental care a stat la baza eforturilor de armonizare a fost acela de a oferi titularilor drepturilor de autor un nivel ridicat de protecție; astfel, sfera de aplicare a drepturilor exclusive a fost definită în linii foarte generale. Unele părți interesate se îndoiesc că introducerea drepturilor exclusive duce la o repartizare echitabilă a veniturilor pentru toate categoriile de titulari de drepturi. Autorii (precum compozitorii, regizorii și jurnaliștii) și în special artiștii interpreți sau executanți afirmă că nu au obținut venituri semnificative din exercitarea noului drept de „punere la dispoziție” în legătură cu exploatarea on-line a operelor lor.

În afară de adaptarea drepturilor exclusive la mediul on-line, directiva a introdus o listă exhaustivă de excepții de la protecția dreptului de autor, deși nu exista nicio obligație

---

<sup>6</sup> Conform unui studiu realizat de Federația editorilor europeni, veniturile anuale din vânzări ale sectorului editării de cărți s-au ridicat la 22 268 milioane de euro în 2004. Peste 620 000 de titluri sau ediții noi au fost editate în 2004 și aproximativ 123 000 de persoane sunt angajate cu normă întreagă în acest sector. A se vedea <http://www.fep-fee.be/>.

internațională în acest sens. Principalul motiv pentru existența unei astfel de liste de excepții pare să fie limitarea capacității statelor membre de a introduce noi excepții sau de a extinde aplicabilitatea celor existente în afara limitelor stabilite în directivă. Treptat, în procesul legislativ, statele membre au introdus lista actuală cu o excepție obligatorie și 20 de excepții facultative.

Condițiile aplicării excepțiilor sunt redactate într-un limbaj destul de general. Se poate susține că abordarea aleasă de autorii textului a lăsat statelor membre o marjă largă de flexibilitate în ceea ce privește aplicarea excepțiilor cuprinse în directivă. În afară de excepția privind actele de reproducere tranzitorii, legislația națională poate fi mai restrictivă decât directiva în ceea ce privește sfera de aplicare a excepțiilor. Lista de excepții prevăzută de directivă a avut într-o oarecare măsură un efect de armonizare: stabilirea unei liste exhaustive de excepții nu permite statelor membre să mențină sau să introducă excepții care nu sunt incluse în listă.

În plus, articolul 5 alineatul (5) din directivă prevede că excepțiile și limitările permise de directivă se aplică numai în anumite cazuri speciale care nu contravin exploatării normale a operei sau a altui obiect protejat și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului. Această dispoziție este cunoscută drept „tripla condiție” (*three-step test*).

Formularea articolului 5 alineatul (5) reflectă obligațiile internaționale ale Comunității în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe. Tripla condiție este prevăzută în termeni similari la articolul 9 alineatul (2) din Convenția de la Berna<sup>7</sup> și, în special, la articolul 13 din Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală („Acordul TRIPS”)<sup>8</sup>, la care Comunitatea este parte<sup>9</sup>. În consecință, aceasta face parte din cadrul internațional aplicabil dreptului de autor pe care Comunitatea și statele membre sunt obligate să îl respecte. Acest text a devenit referința în materie de limitare a dreptului de autor<sup>10</sup>.

### Întrebări:

- (1) Este oportună încurajarea aranjamentelor contractuale sau stabilirea de linii directe pentru astfel de aranjamente între titularii de drepturi și utilizatori în ceea ce privește aplicarea excepțiilor de la dreptul de autor?**

---

<sup>7</sup> Deși Comunitatea nu este parte la Convenția de la Berna (și nici nu poate fi, calitatea de membru al Uniunii de la Berna fiind rezervată statelor), aceasta are obligația de a o respecta în virtutea articolului 9 din Acordul TRIPS.

<sup>8</sup> Acest acord figurează în anexa 1C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului.

<sup>9</sup> Articolul 13 din Acordul TRIPS, intitulat „Limitări și excepții”, este clauza de exceptare generală aplicabilă drepturilor exclusive ale titularilor de drepturi de autor. Articolul 13 din Acordul TRIPS a fost interpretat printr-o decizie a organismului de soluționare a disputelor al OMC privind secțiunea 110(5) din US Copyright Act (legea drepturilor de autor din SUA). Grupul special a estimat că sfera oricărei limitări permise în temeiul articolului 13 trebuie să fie restrânsă și limitată la utilizarea de minimis. Cele trei condiții, și anume: (1) anumite cazuri speciale, (2) absența oricărui conflict cu exploatarea normală a operei și (3) absența oricărui prejudiciu nejustificat adus intereselor legitime ale titularului de drepturi sunt cumulative.

<sup>10</sup> A se vedea decizia organismului de soluționare a disputelor al OMC *Statele Unite - secțiunea 110(5) din US Copyright Act*, WT/DS160/R din 15 iunie 2000.

- (2) Este oportună încurajarea aranjamentelor contractuale sau stabilirea de linii directoare sau modele de licențe pentru astfel de aranjamente între titularii de drepturi și utilizatori în ceea ce privește aspecte care nu fac obiectul excepțiilor de la dreptul de autor?
- (3) Este adecvată o abordare bazată pe o listă de excepții neobligatorii, având în vedere evoluția tehnologiilor internetului și așteptările economice și sociale predominante?
- (4) Ar trebui ca anumite categorii de excepții să devină obligatorii pentru a se asigura o mai mare certitudine juridică și o mai bună protecție a beneficiarilor excepțiilor?
- (5) Dacă da, care sunt aceste categorii?

### 3. EXCEPȚII: ASPECTE SPECIFICE

Cartea verde se concentrează asupra acelor excepții de la dreptul de autor care prezintă cea mai mare relevanță pentru difuzarea cunoștințelor, și anume:

- excepția pentru biblioteci și arhive;
- excepția prin care se permite difuzarea operelor în scopuri didactice și de cercetare;
- excepția pentru persoanele cu handicap;
- o posibilă excepție pentru conținutul creat de utilizatori.

### 3.1. Excepții pentru biblioteci și arhive

*În ceea ce privește bibliotecile și alte instituții similare, se pun două probleme esențiale: realizarea de copii digitale ale materialelor deținute în colecțiile bibliotecilor și distribuirea pe cale electronică a acestora în rândul utilizatorilor. Digitalizarea cărților, a materialelor audiovizuale și a altor conținuturi poate servi unui dublu scop: păstrarea conținutului pentru generațiile următoare și punerea acestuia la dispoziția utilizatorilor finali pe internet.*

*Conform cadrului juridic actual, bibliotecile sau arhivele nu beneficiază de o exceptare generală de la dreptul de reproducere. Reproduserile sunt permise numai în cazuri specifice, care ar putea include anumite acte necesare pentru conservarea operelor cuprinse în cataloagele bibliotecilor. Pe de altă parte, excepția pentru biblioteci și normele naționale care o implementează nu sunt întotdeauna clare în ceea ce privește o serie de aspecte cum ar fi „conversia formatului” (format shifting) sau numărul de copii care pot fi realizate în temeiul acestei excepții. Reglementările detaliate în această privință sunt rezultatul unor decizii de politică legislativă adoptate la nivel național. Unele state membre dispun de norme restrictive cu privire la reproduserile care pot fi realizate de către biblioteci.*

*În ultimii ani, bibliotecile și alte instituții de interes public au manifestat preocupări din ce în ce mai pronunțate nu numai față de conservarea (digitalizarea) lucrărilor, ci și față de punerea la dispoziție a colecțiilor lor pe internet. Dacă acest lucru s-ar materializa - susțin bibliotecile - cercetătorii nu ar mai fi obligați să se deplaseze la sediul bibliotecilor sau al arhivelor, ci ar putea să găsească și să consulte cu ușurință informațiile necesare pe internet. De asemenea, editurile afirmă că au început să își digitalizeze propriile cataloage în vederea constituirii unor baze de date on-line interactive, unde aceste materiale să poată fi consultate cu ușurință de pe calculatorul utilizatorului<sup>11</sup>. Aceste servicii necesită plata unui abonament.*

În temeiul legislației actuale referitoare la dreptul de autor, bibliotecile publice, instituțiile de învățământ, arhivele și muzeele beneficiază de două excepții prevăzute în directiva privind dreptul de autor:

- o excepție de la dreptul de reproducere pentru anumite acte specifice de reproducere în scop necomercial [articolul 5 alineatul (2) litera (c) din directivă] și
- o excepție, formulată în termeni restrictivi, de la dreptul de comunicare către public și de la dreptul de punere la dispoziție în scopul cercetării sau al studiului privat prin intermediul unor terminale speciale situate în clădirile unor astfel de instituții [articolul 5 alineatul (3) litera (n) din directivă].

---

<sup>11</sup> De exemplu, Elsevier, o editură care publică 2 200 de reviste, a înființat ScienceDirect, un serviciu prin care 10 milioane de cercetători și oameni de știință beneficiază de acces prin calculator la un serviciu ce oferă 8,7 milioane de articole. În 2004, Elsevier a lansat baza de date „Scopus”, care conține 16 000 de reviste publicate de principalele edituri din domeniul publicațiilor științifice, tehnologice și medicale. De asemenea, Elsevier furnizează și un serviciu on-line denumit „MD Consult”, care se adresează personalului medico-sanitar, reunind cele mai importante resurse medicale.



### 3.1.1. Digitalizarea (conservarea)

Excepția de la dreptul de reproducere este limitată la „acte specifice de reproducere”. Astfel, articolul 5 alineatul (2) litera (c) reprezintă singura excepție care se referă în mod explicit la prima parte a „triplei condiții” prevăzute la articolul 5 alineatul (5) din directivă, potrivit căruia excepțiile trebuie limitate la „anumite cazuri speciale”. În consecință, după cum se arată în considerentul 40 din directivă, această excepție trebuie să se limiteze la anumite cazuri speciale și nu trebuie să includă utilizările efectuate în cadrul transmiterii on-line a operelor sau fonogramelor protejate.

Formularea prudentă a acestei excepții conduce la presupunerea că nu este vorba despre o excepție generală de la dreptul de reproducere acordată bibliotecilor sau altor beneficiari. Reproduserile sunt permise numai în cazuri specifice, care ar putea include anumite acte necesare pentru conservarea operelor cuprinse în cataloagele bibliotecilor. Pe de altă parte, această excepție nu conține reguli clare în ceea ce privește aspecte precum „conversia formatului” sau numărul de copii care pot fi realizate în temeiul său. Reglementările detaliate în această privință sunt rezultatul unor decizii de politică legislativă adoptate la nivel național.

Unele state membre dispun de norme restrictive cu privire la reproducerea care pot fi realizate de către biblioteci. Guvernul Regatului Unit efectuează în prezent o consultare<sup>12</sup> în vederea modificării secțiunii 42 din Legea privind dreptul de autor, modelele, desenele și brevetele de invenție (CDPA), care permite bibliotecilor sau arhivelor să realizeze o singură copie a unei opere literare, dramatice sau muzicale deținute în colecția permanentă, în scopul conservării și înlocuirii. Guvernul propune extinderea excepției astfel încât să permită copierea și conversia formatului înregistrărilor audio, al filmelor și al emisiunilor și să permită realizarea mai multor copii în situațiile în care, pentru conservarea colecțiilor permanente într-un format accesibil, este necesară copierea succesivă.

În ceea ce privește conservarea operelor, bibliotecile, arhivele și muzeele conservă operele într-un format durabil. Însă în eforturile de digitalizare la scară largă sunt antrenate din ce în ce mai mult și o serie de entități private, cum ar fi motoarele de căutare. De exemplu, în 2005 a fost lansat proiectul Google Book Search, în scopul de a permite căutarea conținutului unor cărți pe internet<sup>13</sup>. Google încheie acorduri cu bibliotecile europene pentru digitalizarea operelor care aparțin domeniului public<sup>14</sup>. Editurile experimentează, la rândul lor, accesul on-line gratuit la fragmente de cărți sau chiar la textul integral al unor cărți, procedând la elaborarea de instrumente care să permită utilizatorilor să răsfoiască conținutul cărților<sup>15</sup>.

Trebuie subliniat faptul că activitățile entităților private, cum sunt motoarele de căutare, nu pot beneficia de excepția prevăzută la articolul 5 alineatul (2) litera (c), care este limitată la

---

<sup>12</sup> <http://www.ipo.gov.uk/about/about-consult/about-formal/about-formal-current/consult-copyrightexceptions.htm>

<sup>13</sup> <http://books.google.com>

<sup>14</sup> A se vedea informațiile furnizate de către Biblioteca Oxford:

<http://www.bodley.ox.ac.uk/librarian/CNIGoogle/CNIGoogle.htm>

<sup>15</sup> De exemplu, HarperCollins a lansat de curând o serie de inițiative de acest tip, și anume: programul „Full access” („acces deplin”, prin care se pun la dispoziție gratuit textele integrale ale unor cărți selectate pe o perioadă de timp limitată), un program de tip „Sneak Peek” (prin care cititorii pot accesa 20% din conținutul a numeroase cărți cu două săptămâni înainte de publicare) și programul „Browse Inside” (prin care cititorii pot răsfoi 20% din cuprinsul cărților după publicarea acestora). Aceste programe sunt disponibile la adresa [www.HarperCollins.com](http://www.HarperCollins.com)

biblioteci publice, instituții de învățământ, muzee sau arhive și acoperă numai actele care nu au ca scop obținerea de avantaje comerciale sau economice directe sau indirecte. Digitalizarea presupune existența unui drept de reproducere<sup>16</sup>, deoarece conversia unei opere din format analog în format digital necesită reproducerea acesteia. De exemplu, pentru digitalizarea unei cărți, aceasta trebuie să fie în prealabil scanată. Dacă această acțiune este efectuată de entități și în circumstanțe care nu intră sub incidența articolului 5 alineatul (2) litera (c), este necesară autorizarea prealabilă a titularilor drepturilor pentru ca această reproducere să poată avea loc. În mod similar, pentru punerea la dispoziție on-line a unei opere digitalizate este necesar consimțământul prealabil al titularului sau al titularilor drepturilor.

Scanarea unor opere păstrate în biblioteci în vederea punerii la dispoziție a conținutului acestora prin motoarele de căutare pe internet se deosebește de crearea de legături (linking), crearea de legături spre pagini secundare (deep linking), interconectare și indexare, acestea fiind activități legate de opere deja disponibile on-line. De exemplu, în ceea ce privește hyperlink-urile (o legătură electronică spre un fișier publicat pe internet), Curtea Supremă din Germania a hotărât că prin crearea de legături sau de legături spre pagini secundare (legături care trimit utilizatorul de internet spre o altă pagină a aceluiași site internet) nu se realizează reproduceri ale operelor<sup>17</sup>. În Statele Unite ale Americii, în cauza *Perfect 10 v. Google and Amazon*<sup>18</sup>, tribunalul a decis că legătura internă (in-linking) către o imagine în format integral de pe un alt site internet care nu necesită o reproducere a imaginilor originale nu contravine dreptului de reproducere. Deși unele tribunale consideră că miniaturile (*thumbnails*), care sunt reproduceri de dimensiuni mici ale imaginilor în scopul facilitării legăturilor spre alte site-uri internet, încalcă dreptul exclusiv de reproducere<sup>19</sup>, Tribunalul Regional din Erfurt<sup>20</sup> a hotărât că utilizarea miniaturilor pentru stabilirea de legături nu implică nicio răspundere legată de dreptul de autor dacă opera a fost publicată pe internet de către titularul dreptului sau cu consimțământul acestuia<sup>21</sup>.

Cu toate acestea, se afirmă deseori că proiectul Google Book Search depășește limitele motorului de căutare care a făcut obiectul cauzei *Paperboy*<sup>22</sup> judecată la Curtea Supremă din Germania sau a cauzei *Perfect 10*. Motorul de căutare din cauza *Paperboy* crea legături spre site-uri care conțineau opere protejate, puse la dispoziție pe internet cu consimțământul titularilor drepturilor. Serviciul Paperboy avea la bază opere puse la dispoziție de terțe părți și

---

<sup>16</sup> A se vedea declarația comună privind articolul 1.4 din Tratatul OMPI privind dreptul de autor (WCT): „Dreptul de reproducere prevăzut la articolul 9 din Convenția de la Berna și excepțiile care îl pot însoți se aplică în totalitate mediului digital, în special utilizării operelor în formă digitală. Se înțelege că stocarea unei opere protejate prin înregistrare digitală pe un suport electronic constituie o reproducere în sensul articolului 9 din Convenția de la Berna”.

<sup>17</sup> Hotărârea BGH, 17 iulie 2003, cauza I WR 259/00, *Paperboy* (hotărâre adoptată înainte de implementarea directivei).

<sup>18</sup> Cauza 06-55405, 9th Cir., 16 mai 2007.

<sup>19</sup> Tribunalul Regional din Bielefeld, 8 noiembrie 2005, JurPC Web-Dok. 106/2006 și Tribunalul Regional din Hamburg, 5 septembrie 2003, JurPC Web-Dok 146/2004.

<sup>20</sup> Tribunalul Regional din Erfurt, 15 martie 2007, 3 O 1108/05 - Bildersuche Suchmaschine Haftung.

<sup>21</sup> În aceeași ordine de idei, motoarele de căutare nu solicită permisiunea prealabilă a titularilor drepturilor de autor pentru indexarea conținutului paginilor de internet. Motoarele de căutare susțin că, dacă proprietarul unui conținut nu dorește indexarea paginii sale de internet, acesta poate codifica mesajul într-un fișier text denumit „robot.txt” pentru a alege să nu fie indexat și pentru a împiedica o copiere a conținutului de către motorul de căutare. În cazul în care nu se aplică o astfel de tehnologie, motoarele de căutare consideră că acest lucru echivalează cu acordarea implicită a permisiunii în vederea copierii și indexării de către aceste motoare.

<sup>22</sup> Hotărârea BGH, 17 iulie 2003, cauza I WR 259/00, *Paperboy*.

nu mai putea să creeze legături spre o operă retrasă de către titularul drepturilor. De asemenea, serviciul nu efectua nici salvarea operei în *cache*, întrucât legătura nu mai funcționa după ce opera era retrasă.

### 3.1.2. *Punerea la dispoziție a operelor digitalizate*

În temeiul legislației actuale privind dreptul de autor, bibliotecile publice, instituțiile de învățământ, muzeele și arhivele beneficiază de o excepție, formulată în termeni restrictivi, de la dreptul de comunicare către public și de la dreptul de punere la dispoziția publicului a operelor sau altor obiecte protejate, cu condiția ca această comunicare sau punere la dispoziție să aibă loc în scopul cercetării sau al studiului privat, prin intermediul unor terminale speciale situate în clădirile unor astfel de instituții [articolul 5 alineatul (3) litera (n) din directivă].

Se poate spune că această excepție nu include transmiterea electronică a documentelor către utilizatorii finali aflați la distanță. În ceea ce privește furnizarea electronică a materialelor către utilizatorii finali, considerentul 40 din directivă arată că excepția pentru biblioteci și arhive nu trebuie să cuprindă „utilizarea în contextul furnizării on-line a operelor sau a altor obiecte protejate”.

### 3.1.3. *Opere orfane*

Una dintre problemele scoase în evidență de proiectele de digitalizare la scară largă constă în fenomenul operelor așa-zis „orfane”. Operele orfane sunt opere pentru care încă există drepturi de autor valabile, însă titularii acestora nu pot fi identificați sau localizați. Există o cerere semnificativă de difuzare on-line a operelor sau a înregistrărilor audio cu valoare educațională, istorică sau culturală la un cost relativ scăzut în rândul unui public larg. Deseori se invocă faptul că astfel de proiecte sunt blocate din cauza lipsei unei soluții satisfăcătoare pentru problema operelor orfane. Operele protejate pot deveni orfane dacă datele referitoare la autor și/sau la alt titular sau alți titulari ai drepturilor (cum ar fi editurile sau producătorii de film) lipsesc sau nu mai sunt actualizate. Acest lucru se întâmplă adesea în cazul operelor care nu mai sunt exploatare comercial.

În afara cărților, bibliotecile, muzeele sau arhivele dețin în prezent mii de opere orfane, precum fotografiile și operele audiovizuale. Lipsa datelor referitoare la proprietarul lor poate constitui un obstacol în calea punerii acestor opere la dispoziția publicului on-line și poate împiedica eforturile de restaurare digitală. Acesta este, în special, cazul filmelor orfane.

Problema majoră a operelor orfane este în principal o chestiune legată de acordarea de drepturi (*rights clearance*), adică de modul în care utilizatorii care pun la dispoziție opere orfane pot fi exonerati de răspunderea pentru încălcarea drepturilor de autor în cazul în care titularul dreptului de autor reapare și își revendică drepturile asupra operei. În afară de preocupările legate de răspundere, cheltuielile și timpul necesare pentru localizarea și identificarea titularilor drepturilor, în special în cazul autorilor multipli, se pot dovedi excesive și nu justifică eforturile depuse. Acest lucru pare a fi valabil mai ales în cazul drepturilor asupra înregistrărilor audio și operelor audiovizuale care sunt păstrate în prezent în arhivele radiodifuzorilor. Acordarea drepturilor de autor pentru operele orfane poate constitui un obstacol în calea difuzării unui conținut valoros și astfel se poate considera că împiedică utilizarea acestora ca sursă de inspirație. Cu toate acestea, nu este clar în ce măsură este împiedicată utilizarea operelor orfane. Datele economice necesare pentru a permite cuantificarea problemelor la nivel paneuropean sunt insuficiente.

Chestiunea operelor orfane este analizată în prezent atât la nivel național<sup>23</sup>, cât și la nivelul UE. SUA<sup>24</sup> și Canada<sup>25</sup> au adoptat, la rândul lor, inițiative cu privire la operele orfane. Deși modalitățile de abordare a acestei chestiuni diferă, majoritatea soluțiilor propuse au la bază un principiu comun; un utilizator trebuie să efectueze o căutare rezonabilă pentru a încerca să identifice sau să localizeze titularul sau titularii drepturilor.

În 2006 Comisia a adoptat o recomandare<sup>26</sup> care încurajează statele membre să creeze mecanisme care să faciliteze utilizarea operelor orfane și să promoveze disponibilitatea listelor operelor orfane cunoscute. A fost constituit un grup de experți la nivel înalt pentru bibliotecile digitale, care reunește părți interesate de operele orfane. Grupul a adoptat un „Raport final privind conservarea digitală, operele orfane și operele cu tiraj epuizat”, iar reprezentanții bibliotecilor, ai arhivelor și ai titularilor drepturilor au semnat un „Memorandum de înțelegere privind operele orfane”<sup>27</sup>. Acest memorandum conține o serie de linii directoare privind căutarea diligentă a titularilor de drepturi, precum și principii generale privind bazele de date care conțin opere orfane și mecanismele de acordare a drepturilor. Soluțiile detaliate trebuie elaborate la nivel național.

Majoritatea statelor membre nu au elaborat încă o reglementare în ceea ce privește chestiunea operelor orfane. Caracterul potențial transfrontalier al acestei chestiuni pare să necesite o abordare armonizată.

---

<sup>23</sup> De exemplu, în „Raportul Gowers privind proprietatea intelectuală” din Regatul Unit se recomandă modificarea Directivei 2001/29/CE de către Comisie în sensul introducerii unei excepții pentru operele orfane. Danemarca și Ungaria au elaborat soluții pentru operele orfane (soluția daneză se bazează pe licențe colective extinse, iar cea ungară pe licențe emise de un organism public).

<sup>24</sup> În ianuarie 2006, Oficiul pentru Drepturile de Autor din SUA (US Copyright Office) a publicat un raport cu privire la operele orfane. La 24 aprilie 2008, la Senat și la Camera Reprezentanților s-au depus două proiecte de lege („Shawn Bentley Orphan Works Act”, respectiv „Orphan Works Act of 2008”). Ambele proiecte reprezintă propuneri de modificare a titlului 17 din Codul SUA prin adăugarea unui secțiunii privind „limitarea căilor de atac în cazurile care implică opere orfane”.

<sup>25</sup> Soluția canadiană are la bază licențe neexclusive emise de Oficiul Canadian pentru Drepturile de Autor (Copyright Board of Canada).

<sup>26</sup> Recomandarea Comisiei din 24 august 2006 privind digitalizarea și disponibilitatea on-line a conținutului cultural și conservarea digitală, 2006/585/CE, JO L 236/28.

<sup>27</sup> [http://ec.europa.eu/information\\_society/activities/digital\\_libraries/hleg/hleg\\_meetings/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/hleg/hleg_meetings/index_en.htm)

Întrebări:

- (6) Este oportună menținerea excepției existente în favoarea bibliotecilor și arhivelor, având în vedere că editorii înșiși vor oferi acces on-line la cataloagele lor?
- (7) Pentru a spori accesul la opere, ar trebui ca bibliotecile publice, instituțiile de învățământ, muzeele și arhivele să încheie contracte de acordare a licențelor cu editorii? Există exemple de sisteme funcționale de acordare a licențelor pentru acces on-line la colecțiile bibliotecilor?
- (8) Este necesară clarificarea sferei de aplicare a excepției pentru bibliotecile publice, instituțiile de învățământ, muzee și arhive în ceea ce privește:
- (a) conversia formatului;
  - (b) numărul de copii care se pot face în temeiul excepției;
  - (c) scanarea integrală a colecțiilor deținute de biblioteci?
- (9) Este necesară clarificarea legislației pentru a stabili dacă scanarea operelor deținute de biblioteci în scopul punerii lor la dispoziție pe internet depășește sfera de aplicare a actualelor excepții de la dreptul de autor?
- (10) Este necesar un nou instrument normativ comunitar privind problema operelor orfane, care să depășească domeniul de aplicare al Recomandării 2006/585/CE a Comisiei din 24 august 2006?
- (11) Dacă da, acest instrument va trebui să fie un act de modificare a directivei din 2001 privind drepturile de autor în societatea informațională sau un act de sine stătător?
- (12) În ce mod trebuie abordate aspectele transfrontaliere legate de operele orfane pentru a asigura recunoașterea la nivelul întregii UE a soluțiilor adoptate în diferite state membre?

### 3.2. Excepția pentru persoanele cu handicap

*Persoanele cu handicap trebuie să aibă posibilitatea de a beneficia de economia cunoașterii. În acest scop, ele au nevoie nu numai de acces fizic în incinta instituțiilor de învățământ sau a bibliotecilor, ci și de posibilitatea de a accesa operele în formate adaptate la nevoile lor (de exemplu Braille, tipărire cu caractere de mari dimensiuni, cărți audio și cărți accesibile electronic).*

*Directiva cuprinde o excepție de la dreptul de reproducere și dreptul de comunicare publică în favoarea persoanelor cu handicap. Toate statele membre au aplicat această excepție; cu toate acestea, în unele legislații naționale această excepție se limitează la anumite categorii de persoane cu handicap (de exemplu, de excepție beneficiază numai persoanele cu deficiențe de vedere). Unele state membre impun plata unei compensații către titularii drepturilor pentru utilizarea operelor în temeiul excepției respective.*

*O preocupare generală pentru persoanele cu handicap o reprezintă costurile financiare și timpul pe care le presupune punerea la dispoziție a exemplarelor de cărți care nu există decât pe hârtie sau într-un format digital care nu poate fi convertit cu ușurință în sistemul Braille. Titularii drepturilor consideră că trebuie garantată o protecție adecvată împotriva pirateriei și a utilizării abuzive, în special în cazul operelor furnizate în formate digitale, care pot fi reproduse cu ușurință și difuzate instantaneu pe internet.*

Articolul 5 alineatul (3) litera (b) din directivă permite utilizările necomerciale având legătură directă cu handicapul și în măsura impusă de acesta. Considerentul 43 din directivă subliniază că statele membre trebuie să adopte toate măsurile necesare facilitării accesului la opere al persoanelor cu un handicap care constituie un obstacol în calea utilizării operelor și să acorde o atenție deosebită formatelor accesibile. Excepția pentru persoanele cu handicap se regăsește printre excepțiile de interes public în privința cărora statele membre sunt încurajate să ia măsuri corespunzătoare, în lipsa unor măsuri voluntare luate de titularii drepturilor, pentru a asigura accesul beneficiarilor la operele protejate prin măsuri tehnologice.

Toate statele membre au aplicat această excepție; cu toate acestea, în unele legislații naționale această excepție se limitează la anumite categorii de persoane cu handicap (de exemplu, în Regatul Unit<sup>28</sup> și în Bulgaria se aplică numai persoanelor cu deficiențe de vedere, în Letonia<sup>29</sup>, Lituania și Grecia<sup>30</sup> se aplică persoanelor cu deficiențe vizuale și auditive). În Lituania, excepția este limitată, de asemenea, la scopuri educaționale și de cercetare științifică<sup>31</sup>. În Grecia excepția include doar reproducerile și nu se extinde la comunicarea operelor.

Conform considerentului 36 din directivă, statele membre pot prevedea plata unei compensații echitabile atunci când aplică dispozițiile facultative privind excepțiile. Unele state membre, cum ar fi Germania, Austria și Țările de Jos, impun plata unei compensații titularilor drepturilor pentru utilizarea operelor în temeiul excepției. Dat fiind costul convertirii operelor în formate accesibile și resursele disponibile limitate, se pune întrebarea dacă beneficiarii

<sup>28</sup> Secțiunile 31 A-31 F din *Copyright (Visually Impaired Persons) Act 2002* [Legea din 2002 privind dreptul de autor (persoane cu deficiențe vizuale)].

<sup>29</sup> Secțiunea 19 (1)(3) și secțiunea 22 din Legea din 2004 privind dreptul de autor.

<sup>30</sup> Articolul 28A din Legea 2121/1993.

<sup>31</sup> Articolul 22 (1)(2) din Legea din 2003 privind dreptul de autor.

excepției ar trebui să plătească o compensație titularilor drepturilor sau dacă aceștia ar trebui scutiți de o astfel de obligație.

Potrivit unui studiu publicat de OMPI<sup>32</sup>, o preocupare generală o reprezintă cheltuielile și timpul pe care le presupune punerea la dispoziție a exemplarelor de cărți care nu există decât pe hârtie sau într-un format digital care nu poate fi convertit cu ușurință în sistemul Braille. Directiva nu impune titularilor drepturilor să pună o operă la dispoziție într-un anumit format. Se pune întrebarea în ce mod ar trebui furnizată organizațiilor interesate o copie digitală neprotejată pentru crearea unor formate accesibile, luând în considerare preocupările editurilor cu privire la securitatea și protecția propriului drept de autor asupra operelor.

Există o serie de exemple de cooperare de succes între edituri și organizații reprezentante ale persoanelor cu deficiențe de vedere. În Danemarca, cărțile electronice și cărțile audio produse de Biblioteca Daneză pentru Nevăzători sunt prevăzute cu un cod de identificare unic care permite controlarea operei și a utilizării sale și identificarea eventualilor contravenienți. În Franța există o serie de acorduri între BrailleNet, o agenție non-profit, și edituri pentru furnizarea de copii digitale ale operelor care sunt stocate pe un server securizat specializat care poate fi accesat numai de către organizațiile certificate.

Titularii drepturilor consideră că trebuie garantată o protecție adecvată împotriva pirateriei și a utilizării abuzive, în special în cazul operelor furnizate în formate digitale, care pot fi reproduse cu ușurință și difuzate instantaneu pe internet. O abordare fezabilă ar fi crearea unui sistem de intermediari de încredere, cum ar fi bibliotecile specializate sau organizațiile reprezentante ale persoanelor cu handicap, care pot negocia cu titularii drepturilor și pot încheia acorduri. Astfel de acorduri prevăd diferite tipuri de restricții și garanții oferite titularilor dreptului, menite să împiedice abuzurile.

O preocupare de aceeași natură constă în faptul că excepția pentru persoanele cu handicap nu este prevăzută în mod expres în Directiva 96/9/CE privind protecția juridică a bazelor de date<sup>33</sup>. Articolul 6 alineatul (2) din directiva respectivă prevede excepții pentru reproducerea în scopuri didactice, de cercetare științifică și private, însă nu stipulează nicio excepție pentru persoanele cu handicap. Acest fapt dă naștere unei alte preocupări, și anume că excepția pentru persoanele cu handicap prevăzută la articolul 5 alineatul (3) litera (b) din Directiva 2001/29/CE ar putea fi subminată prin invocarea protecției bazelor de date în virtutea faptului că o anumită operă literară este protejată simultan ca bază de date. După cum s-a arătat în documentul de lucru al serviciilor Comisiei din 19 iulie 2004, această situație ar putea interveni atunci când o operă literară, cum ar fi o enciclopedie, este protejată simultan ca operă și ca bază de date.

#### Întrebări:

- (13) Este oportună încheierea de către persoanele cu handicap a unor contracte de acordare a licențelor cu editorii pentru sporirea accesului la opere? Dacă da, care ar fi cele mai adecvate modalități de acordare a licențelor? Există deja sisteme de**

---

<sup>32</sup> *Study on Copyright Limitations and Exceptions for the Visually Impaired* (Studiu privind limitările și excepțiile de la dreptul de autor pentru persoanele cu deficiențe vizuale) elaborat de J. Sullivan pentru Comitetul permanent al OMPI pentru drepturile de autor și drepturile conexe (2006), p. 71-72.

<sup>33</sup> Directiva 96/9/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 1996 privind protecția juridică a bazelor de date (JO L 77, 27.3.1996, p. 20-28).

**acordare a licențelor capabile să sporească accesul la opere al persoanelor cu handicap?**

- (14) Este necesar să se prevadă dispoziții obligatorii potrivit cărora operele să fie puse la dispoziția persoanelor cu handicap într-un anumit format?**
- (15) Este necesar să se precizeze faptul că excepția actuală în favoarea persoanelor cu handicap se aplică și altor handicapuri decât deficiențele de vedere și auz?**
- (16) Dacă da, ce alte handicapuri ar trebui incluse ca relevante pentru difuzarea on-line a cunoștințelor?**
- (17) Este necesar ca legislațiile naționale să clarifice faptul că beneficiarii excepției pentru persoanele cu handicap nu trebuie să fie obligați să plătească o remunerație pentru utilizarea unei opere în scopul convertirii acesteia într-un format accesibil?**
- (18) Este necesar ca Directiva 96/9/CE privind protecția juridică a bazelor de date să cuprindă o excepție specifică în favoarea persoanelor cu handicap care să se aplice atât bazelor de date originale, cât și celor *sui generis*?**



### 3.3. Difuzarea operelor în scopuri didactice și de cercetare

*Atât profesorii, cât și studenții recurg din ce în mai mult la tehnologia digitală pentru a accesa sau a difuza materiale didactice. Utilizarea învățării în rețea reprezintă în prezent o parte importantă a activităților curriculare obișnuite. Deși difuzarea materialului de studiu prin intermediul rețelelor on-line poate avea un efect pozitiv asupra calității educației și cercetării europene, în același timp ea poate presupune riscul încălcării drepturilor de autor atunci când digitalizarea și/sau punerea la dispoziție a unor copii ale materialelor de cercetare și de studiu fac obiectul unor drepturi de autor.*

*Excepția de interes public în scop didactic și de cercetare a fost menită să reconcilieze interesele legitime ale titularilor drepturilor cu obiectivul mai larg al accesului la cunoștințe. Directiva privind dreptul de autor permite statelor membre să prevadă excepții sau limitări ale drepturilor de reproducere și comunicare către public în cazul în care o operă este utilizată „în scopul unic de ilustrare în cadrul procesului educativ sau al cercetărilor științifice, atât timp cât sunt indicate sursele, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil”. Această excepție a fost deseori aplicată într-un sens restrâns, neincluzând învățământul la distanță sau la domiciliu pe internet. În plus, excepția vizează deseori doar copierea de fragmente din materiale de cercetare, nu a întregului conținut al operei. În unele cazuri, statele membre au optat pentru o excepție în scopuri didactice, fără a introduce o excepție pentru cercetare.*

La data adoptării directivei au fost luate în considerare atât metodele de predare tradiționale, în sălile de curs, cât și metodele moderne de învățare on-line. Astfel, considerentul 42 precizează că articolul 5 alineatul (3) litera (a) se poate aplica și învățământului la distanță. Totuși, acest aspect nu se reflectă în formularea articolului 5 alineatul (3) litera (a), care nu conține nici definiția conceptelor de „predare”, „cercetare științifică” sau „ilustrare”, nici alte clarificări cu privire la sfera de aplicare a excepției. Considerentul 42 menționează natura necomercială a activității didactice și a cercetării științifice drept criteriul determinant pentru aplicarea excepției, indiferent de structura organizatorică și de mijloacele de finanțare ale instituției în care au loc aceste activități. Astfel, directiva a lăsat într-o mare măsură la latitudinea statelor membre alegerea modului de implementare, permițându-le să stabilească limitele utilizării admisibile în temeiul excepției.

Utilizarea operelor în scop ilustrativ în cadrul activităților didactice și de cercetare științifică este abordată în moduri diferite de către statele membre. În unele țări, precum Danemarca, Finlanda, Suedia și Franța (până în ianuarie 2009), utilizarea operelor în scop ilustrativ în cadrul activităților didactice și de cercetare este condiționată de încheierea unor contracte colective extinse între societățile de gestionare colectivă a drepturilor de autor și instituțiile de învățământ. În pofida avantajelor unui sistem de licențe colective extinse (instituțiile pot negocia contractele care se adaptează cel mai bine la propriile necesități), această formă de acordare a licențelor prezintă riscul de a nu se încheia niciun acord sau de a se încheia un acord relativ restrictiv, creându-se astfel incertitudine juridică pentru instituțiile de învățământ<sup>34</sup>.

<sup>34</sup>

Aceasta a fost situația Franței, unde abia în 2005 au fost încheiate cinci acorduri specializate pe sectoare cu privire la utilizarea operelor în scop ilustrativ în cadrul activităților didactice și de cercetare, ca urmare a unei declarații comune a Ministerului Educației Naționale, reprezentând instituțiile

În statele membre în care excepția în scop educațional și de cercetare se reflectă în legislația națională, dispozițiile pertinente diferă într-o măsură substanțială. În timp ce unele țări extind excepția la dreptul de comunicare și de punere la dispoziția publicului [de exemplu Belgia, Luxemburg, Malta și Franța (din ianuarie 2009)], altele o restrâng la dreptul de reproducere (Grecia, Slovenia) sau permit comunicarea către public numai cu condiția ca opera să nu părăsească incinta instituției de învățământ (Regatul Unit). Pe de altă parte, Germania face o distincție între activitățile didactice și cele de cercetare; pentru prima categorie, ea permite utilizarea operelor protejate numai în scopul predării în sala de curs și prin intranet, cu condiția să se limiteze la un grup de studenți care frecventează un anumit curs. În cazul cercetării, abordarea este mai puțin restrictivă, punerea la dispoziție a operelor fiind permisă „în scopul cercetării interne” și „unui număr limitat de participanți”<sup>35</sup>.

În ceea ce privește modul de copiere, majoritatea statelor membre nu fac nicio distincție între copiile analoge și cele digitale, ambele intrând, prin urmare, sub incidența excepției. Cu toate acestea, textul legii ungare privind dreptul de autor restrânge sfera de aplicare a excepției la reproducerile analoge. De asemenea, în Danemarca nu s-a încheiat niciun acord privind copierea digitală între societățile de gestionare colectivă a drepturilor și instituțiile de învățământ. Universitățile și școlile au primit o licență care include numai realizarea de copii pe hârtie ale unor fragmente de opere. Singura licență colectivă extinsă care include activități precum scanarea, imprimarea, transmiterea prin e-mail, descărcarea și stocarea a fost emisă pentru utilizarea de opere pe internet în așa-numitele colegii pedagogice.

Modalitățile diferite de tratare a aceluiași act în diferite state membre pot genera incertitudine juridică cu privire la ceea ce este permis în temeiul excepției, mai ales atunci când activitățile didactice și de cercetare se desfășoară într-un cadru transnațional. Un număr tot mai mare de studenți și cercetători preferă să aibă acces la resursele de învățare relevante nu doar în mediul tradițional al sălii de curs, ci și prin utilizarea rețelelor on-line, fără constrângeri temporale sau geografice. Dispozițiile care permit doar reprografierea operelor sau care impun prezența fizică a studenților în incinta instituțiilor de învățământ nu permit acestor instituții să exploateze potențialul noilor tehnologii și să se angajeze în programe de învățământ la distanță. După cum arată Raportul Gowers: „aceasta înseamnă că persoanele participante la învățământul la distanță sunt dezavantajate în comparație cu cele aflate în campusuri, astfel că aceste constrângeri au un impact disproporționat asupra studenților cu handicap care ar putea lucra la distanță. (...) Această excepție de la dreptul de autor ar trebui extinsă pentru a permite punerea la dispoziția studenților a unor pasaje din opere prin e-mail sau prin medii de învățare virtuale”<sup>36</sup>.

Lungimea fragmentelor din opere care pot fi reproduse sau puse la dispoziție în scop didactic sau de cercetare diferă, de asemenea, de la un stat membru la altul. Astfel, excepția poate include întreaga operă (Malta), articole de revistă și fragmente scurte din opere (Belgia, Germania sau Franța) sau doar fragmente scurte din opere, fără să se facă nicio distincție între

---

educaționale și a Ministerului Culturii, reprezentând titularii de drepturi. În cadrul procesului de implementare a directivei, ca urmare a intervenției instituțiilor de învățământ, în special a universităților, în Codul francez al proprietății intelectuale a fost introdusă pentru prima dată o excepție privind utilizarea operelor în scop ilustrativ în cadrul activităților didactice și de cercetare; această dispoziție, care înlocuiește sistemul contractual anterior, va intra în vigoare în ianuarie 2009.

<sup>35</sup> Secțiunea 52a din UrhG (Legea germană privind drepturile de autor) impune ca și utilizatorii să plătească titularilor de drepturi o remunerație echitabilă pentru punerea la dispoziție a unei opere.

<sup>36</sup> Raportul Gowers privind proprietatea intelectuală, 2006, paragrafele 4.17 și 4.19.

diferitele tipuri de opere sau lungimi ale acestora (Luxemburg). În ceea ce privește ultimul exemplu, în practică opere precum articolele de revistă pot fi considerate ca fiind excluse din sfera de aplicare a excepției, întrucât în principiu utilizarea unui fragment scurt dintr-un articol de revistă în scop didactic sau de cercetare științifică prezintă un interes scăzut.

Statele membre au adoptat soluții diferite și în ceea ce privește instituțiile care pot beneficia de excepția în scop didactic sau de cercetare științifică. În timp ce legea germană privind dreptul de autor menționează „școli, universități, instituții de învățământ post-secundar și instituții de formare profesională necomerciale”, alte țări, precum Regatul Unit, utilizează termenul generic „instituții de învățământ” fără alte detalii, iar Codul francez al proprietății intelectuale nu conține nicio indicație cu privire la instituțiile cărora li se aplică excepția, urmând formularea articolului 5 alineatul (3) litera (a): „ilustrare în cadrul procesului educativ sau al cercetărilor științifice”. În Spania și în Grecia, scutirea vizează numai activitățile didactice, excluzându-le astfel pe cele de cercetare.

În afara unui anumit grad de incertitudine juridică generată de caracterul limitat al armonizării, diferențele menționate mai sus pot constitui o problemă atunci când studenții se înscriu la cursuri în alte țări, în cadrul învățământului la distanță, sau când profesorii sau cercetătorii își desfășoară activitatea în mai multe instituții situate în țări diferite. În funcție de țară, acte identice pot fi legale sau ilegale. Cauzele acestei probleme se regăsesc în diferențele dintre modurile în care statele membre au transpus excepția în legislațiile naționale. Prin urmare, s-a cerut introducerea unei excepții obligatorii în scop didactic și de cercetare, cu o sferă de aplicare clar definită în directivă. De exemplu, Raportul Gowers recomandă ca excepția educațională „să fie definită pe categorii de utilizare și de activitate, și nu în funcție de suport sau de locație”<sup>37</sup>.

Cu toate acestea, obligativitatea excepției și clarificarea sferei sale de aplicare nu presupun extinderea acesteia, întrucât trebuie luate în considerare interesele titularilor drepturilor. De exemplu, în ceea ce privește excepția care permite comunicarea către public în scop ilustrativ în cadrul activităților didactice și de cercetare, Raportul Gowers afirmă că „va fi necesar să se asigure că accesul la un astfel de material (didactic și de cercetare) nu este disponibil publicului larg”<sup>38</sup>, ci doar unui public restrâns format din studenți și cercetători. În același spirit, considerentul 44 din directiva privind dreptul de autor arată că „prevederea unor astfel de excepții sau limitări de către statele membre ar trebui, în special, să reflecte în mod corespunzător impactul economic crescut pe care îl pot avea astfel de excepții și limitări în contextul noului mediu electronic. În consecință, ar putea fi necesar să se restrângă și mai mult domeniul de aplicare a anumitor excepții sau limitări în ceea ce privește anumite utilizări noi ale operelor și ale altor obiecte protejate”. Trebuie găsit echilibrul adecvat între asigurarea unui nivel suficient de protecție a drepturilor exclusive și îmbunătățirea, în același timp, a competitivității educației și cercetării europene.

#### Întrebări:

- (19) Este oportună încheierea de către comunitatea științifică și cea a cercetătorilor a unor contracte de acordare a licențelor cu editorii pentru a spori accesul la opere**

---

<sup>37</sup> Raportul Gowers privind proprietatea intelectuală, 2006, paragraful 4.15.

<sup>38</sup> Raportul Gowers privind proprietatea intelectuală, 2006, paragraful 4.18.

**în scopuri didactice sau de cercetare? Există exemple de sisteme funcționale de acordare a licențelor pentru utilizarea on-line a operelor în scopuri didactice sau de cercetare?**

- (20) Este necesară clarificarea excepției în scop didactic și de cercetare astfel încât să țină cont de formele moderne ale învățământului la distanță?**
- (21) Este necesară clarificarea faptului că excepția în scop didactic și de cercetare include nu numai materiale utilizate în sala de curs sau în instituțiile de învățământ, ci și utilizarea operelor la domiciliu în scopul studiului?**
- (22) Sunt necesare norme minime obligatorii cu privire la lungimea fragmentelor din opere care pot fi reproduse sau puse la dispoziție în scop didactic sau de cercetare?**
- (23) Ar trebui să existe o cerință minimă obligatorie ca excepția să vizeze atât activitățile didactice, cât și pe cele de cercetare?**

### **3.4. Conținutul creat de utilizatori**

Consumatorii nu sunt doar utilizatori, ci devin, într-o măsură din ce în ce mai mare, creatori de conținut. Convergența are ca rezultat dezvoltarea unor noi aplicații bazate pe capacitatea TIC de a implica utilizatorii în crearea și distribuirea conținutului. Aplicațiile de tip web 2.0 precum blogurile, podcast-urile, wiki sau video sharing-ul permit utilizatorilor să creeze și să utilizeze în comun texte, imagini video sau fotografii și să joace un rol mai activ și să colaboreze mai intens la crearea de conținut și difuzarea de cunoștințe. Cu toate acestea, există o diferență semnificativă între conținutul creat de utilizatori și conținutul existent care este doar încărcat pe internet de către utilizatori și care de regulă este protejat prin drepturi de autor. Într-un studiu OCDE, conținutul creat de utilizatori a fost definit drept „conținut pus la dispoziția publicului prin intermediul internetului, care reflectă un anumit efort creator și care este creat în afara uzanțelor și practicilor profesionale”<sup>39</sup>.

În prezent, directiva nu conține o excepție care să permită utilizarea unui conținut existent protejat prin drepturi de autor pentru crearea unor opere noi sau derivate. Obligația de acordare a drepturilor înainte ca un conținut transformațional să poată fi pus la dispoziție poate fi percepută drept o barieră în calea inovării prin aceea că împiedică difuzarea unor opere noi, potențial valoroase. Cu toate acestea, înainte de a introduce o excepție pentru operele transformaționale, trebuie să se analizeze cu atenție condițiile în care ar fi permisă o utilizare transformațională, în așa fel încât să nu contravină intereselor economice ale titularilor de drepturi asupra operei inițiale.

S-a cerut acceptarea unei excepții pentru conținutul transformațional creat de utilizatori. În special, Raportul Gowers a recomandat stabilirea unei excepții pentru „operele creatoare, transformaționale sau derivate”<sup>40</sup>, în cadrul parametrilor triplei condiții prevăzute de Convenția de la Berna. Raportul constată că această excepție ar contraveni directivei și, în

---

<sup>39</sup> *Participative Web and User-Created Content*, OCDE 2007, p. 9.

<sup>40</sup> Recomandarea 11.

consecință, solicită modificarea acesteia. Obiectivul unei astfel de excepții ar fi acela de a favoriza utilizările inovatoare ale operelor și de a stimula producerea de valoare adăugată<sup>41</sup>.

În temeiul Convenției de la Berna, o utilizare transformațională ar fi, la prima vedere, acoperită de dreptul de reproducere<sup>42</sup> și de dreptul de adaptare. O excepție de la aceste drepturi ar trebui să îndeplinească tripla condiție. În special, aceasta ar trebui să fie mai precisă și să se refere la o justificare specifică sau la tipuri de utilizări justificate. De asemenea, ea ar trebui să fie limitată la extrase scurte (pasaje scurte, excluzând pasajele foarte distinctive), neîncălcând astfel dreptul de adaptare<sup>43</sup>.

În cadrul directivei, anumite excepții oferă o anumită flexibilitate în raport cu utilizarea liberă a operelor. În afara excepțiilor menționate anterior, articolul 5 alineatul (3) litera (d) permite utilizarea de citate în scopuri precum critica sau recenzia. Prin urmare, critica și recenzia sunt doar exemple de posibile justificări ale citatelor. Aceasta înseamnă că articolul 5 alineatul (3) litera (d) poate avea o sferă largă de aplicare, deși citatul trebuie limitat „în măsura justificată de anumite scopuri speciale” și în conformitate cu „practica corectă”. Nu este necesar ca „scopul special” al comentariului să fie analiza operei în sine. Cu toate acestea, un citat de o lungime rezonabilă prezent într-un comentariu cu privire la opera în cauză poate deveni practică incorectă dacă este utilizat în scopul comentării pe marginea unui subiect mai larg. O altă excepție care permite o anumită flexibilitate este cea de la articolul 5 alineatul (3) litera (k) din directivă, care acordă o derogare pentru utilizările „în cazul caricaturilor, parodierii sau pastişelor”. Deși aceste utilizări nu sunt definite, ele permit utilizatorilor să reutilizeze elemente ale unor opere anterioare în propria activitate creatoare sau de transformare.

#### Întrebări:

- (24) Este necesară introducerea unor norme mai precise cu privire la actele pe care utilizatorii le pot sau nu le pot întreprinde la utilizarea materialelor protejate prin dreptul de autor?**
- (25) Este necesară introducerea în directivă a unei excepții pentru conținutul creat de utilizatori?**

#### **4. INVITAȚIE PENTRU PREZENTAREA DE COMENTARII**

Exercitarea unor drepturi exclusive extinse în combinație cu o serie de excepții specifice și limitate ridică întrebarea dacă lista exhaustivă a excepțiilor prevăzute în directivă asigură „un echilibru just între drepturile și interesele diverselor categorii de titulari de drepturi [...] și între acestea și drepturile și interesele utilizatorilor”<sup>44</sup>.

---

<sup>41</sup> Raportul a menționat în mod clar „utilizarea transformațională” în temeiul legislației SUA și exemplul eșantionării (*sampling*) în industria muzicii hip-hop. Cu toate acestea, în legislația SUA, simpla utilizare transformațională (*transformative use*) nu este considerată un argument împotriva acuzației de încălcare a drepturilor de autor. În schimb, ea reprezintă una din condițiile necesare pentru a putea invoca argumentul utilizării corecte (*fair use*) în temeiul secțiunii 107 din legea americană privind dreptul de autor.

<sup>42</sup> Articolul 9 din Convenția de la Berna.

<sup>43</sup> Convenția de la Berna, articolul 12 - dreptul de adaptare, aranjare și alte transformări.

<sup>44</sup> Considerentul 31.

Într-o analiză prospectivă trebuie să se ia în considerare în ce măsură echilibrul prevăzut de directivă mai este adecvat într-un mediu aflat în schimbare rapidă. Tehnologiile și practicile sociale și culturale constituie o provocare continuă pentru echilibrul asigurat prin legislație, în timp ce noii actori ai pieței, precum motoarele de căutare, încearcă să aplice aceste schimbări la noi modele de afaceri. Astfel de evoluții au și potențialul de a conduce la o deplasare a valorii între diferitele entități active în mediul on-line și de a afecta echilibrul între cei care dețin drepturi asupra conținutului digital și cei care furnizează tehnologii de navigare pe internet.

În aceste circumstanțe, prezenta Carte verde solicită opiniile tuturor părților interesate cu privire la evoluțiile tehnologice și juridice descrise mai sus. Întrebările prezentate au doar un caracter orientativ, iar părțile interesate au libertatea de a prezenta comentarii cu privire la oricare dintre aspectele abordate sau dezbătute în prezenta Carte verde.

Răspunsurile și comentariile, care pot să se refere la toate aspectele de mai sus sau doar la o parte a acestora, trebuie trimise la adresa următoare până la data de 30 noiembrie 2008:

[markt-d1@ec.europa.eu](mailto:markt-d1@ec.europa.eu).

În cazul în care părțile interesate doresc să trimită răspunsuri confidențiale, acestea trebuie să indice în mod clar elementele confidențiale care nu trebuie publicate pe site-ul web al Comisiei. Toate celelalte răspunsuri care nu sunt marcate în mod clar drept confidențiale pot fi publicate de Comisie.